

100 év – Út a hadiipartól a környezetvédelemig

TÓTH CSABA vezérigazgató, Nitrokémia Zrt.

A Nitrokémia Zrt. hosszú utat járt be az elmúlt száz évben. A Magyar Lőporgyárüzemi Rt. megalakítása óta a társaság neve és profilja is többször változott. Az 1921. augusztus 29-ét követő száz év alatt jelentős változásokon ment keresztül: alakította világháború, válság és fellendülés, változó jogi, politikai és gazdasági környezet. A bővülés éve alatt a hadiipar mellett a vegyipar területén is kiemelkedő vállalattá vált, mely innovatív szemléletével meghódította a külföldi piacokat is. A vállalat aranykorában a környező települések legjelentősebb munkaadója volt, mely emberek ezreinek megélhetését biztosította. Jelenleg a Társaság főtevékenysége a környezetvédelem és a kármentesítés. Ma már ezeket a feladatokat a Nitrokémia Zrt. az ország több területén sikeresen ellátja.

A Nitrokémia Zrt. múltjának főbb állomásai

A Nitrokémia Ipartelepek, illetve a Magyar Lőporgyárüzemi Részvénytársaság létrejötte előtt fontos említést tenni a 20. század elején, az Osztrák-Magyar Monarchia utolsó éveiben létesített lőporgyárról. A Monarchia hadvezetősége 1912-től kezdve fokozta katonai készségét, tekintettel a balkánon kialakult háborús állapotokra. A katonai készség növekedésével felmerült egy újabb, Magyarország területén elhelyezkedő lőporgyár építésének igénye, melynek Magyaróvár városától alig egy kilométernyire találtak megfelelő helyet. A kiszemelt terület vétele, a vonatkozó szerződések megkötése 1913 végére lezárult, a gyár építési munkálatai azonban csak 1914 májusában indultak meg. Az első világháború kirobbanása az építési munkálatokat sürgőssé tette, a lőporgyártáshoz szükséges épületek 1915 tavaszán elkészültek, majd ugyanebben az évben nagyszabású bővítési munkálatok is kezdődtek. A termelés a világháború utolsó évére elérte a napi 12 000 kg lőpor mennyiséget. A gyártást szolgáló gyáregységek mellett a dolgozók részére lakótelepek is épültek, melyek a mindennapi élethez szükséges teljes infrastruktúrát magukba foglalták. 1918-ban, az októberi polgári demokratikus forradalmat követően azonban a lőporgyár beszüntette működését, a Földművelésügyi Minisztérium fennhatósága alatt műtrágyagyár létesítését határozták el a lőporgyár meglévő infrastruktúrájára építve. 1919-ben újabb koncepció módosítást követően a gyár ismét a Honvédelmi Minisztérium fennhatósága alá került, amely a lőporgyár helyzetének kivizsgálásába kezdett és elrendelte a lőporgyártás újbóli megindítását. A gyártás azonban ezt követően már csak rövid időszakokra indult meg.

A lőporgyár sorsa szempontjából kiemelt jelentőségű esemény 1920-ban következett be, amikor a minisztertanács bizottságot jelölt ki azzal a feladattal, hogy a magyaróvári gyártelep hadiipari jellegét megszüntesse, az átalakulás folyamatát elindítsa. Ezt követte a trianoni békeszerződés, melynek értelmében az elcsatolt területek mellett a szerződésben foglalt feltételek teljesítése is nagyban meghatározó volt a Ma-

gyar Lőporgyárüzemi Rt. megalapítása szempontjából. A békeszerződés 115. cikke rögzítette, hogy minden hadianyagot gyártó üzem, mely az előírt méretet meghaladta, 1921. február 12-ig kereskedelmi célokra át kell alakítani. A minisztertanács az átalakítások megkezdése mellett előírta, hogy az ország belsejében szükséges a békeszerződésben rögzített feltételeknek megfelelő kapacitású, ideiglenes jellegű lőporgyár létesítése, amely nitrocellulóz és nitroglicerin üzemet is magába foglal.

1921. augusztus 1-jén a minisztertanács határozata alapján a kincstár megkötötte a szerződést a bankokkal, ennek értelmében a bankszindikátus kötelezte magát, hogy Magyaróvári Ipartelepek Rt. néven részvénytársaságot alapít, mely a magyaróvári gyártelepet értékesítésre és hasznosításra átveszi. A telep értékesítéséből befolyó tiszta jövedelem nagy részét az új lőporgyár építésére és berendezési költségeire tartalékozták. Ugyanebben az időpontban került megkötésre a kincstár és a bankszindikátus között az új lőporgyár felépítésére vonatkozó szerződés is. A szerződés kötelezettsége alapján a bankszindikátus elhatározta, hogy a gyár felépítésére és teljeskörű berendezésére 10 millió korona alaptőkével részvénytársaságot alapít, melynek nevét az 1921. augusztus 29-én megtartott közgyűlésen Magyar Lőporgyárüzemi Rt.-ben határozták meg. Ettől az időponttól számítjuk a későbbi Nitrokémia Ipartelepek, a mai Nitrokémia Zrt. történetét.

A Salamon Ödön vezette új gyár helyének kijelölése érdekében az egész csonka ország területét végigvizsgáltatta a Honvédelmi Minisztérium. A vállalat 1921 augusztusi megalapítása után a gyárnak végül 1922 tavaszán, a Balaton északkeleti részében, kivételesen jó adottságokkal rendelkező helyen találtak otthont. A terület minden szempontból ideálisnak bizonyult. A vasúti közlekedés, a megfelelő vízmenyiség a területi adottságok tökéletesen alkalmasak voltak a gyár telepítésére, az üzemek és a szükséges védett zónák kialakítására. Lakott település, nyaralóhely ekkor a terület közvetlen közelében nem volt. Kovács Tibor a Nitrokémia történetéről írt könyvében a helyszín kijelölése szempontjából kiemeli, hogy a

terület akkor még nem turisták ezrei által látogatott, zsúfolt nyaralóövezet volt. Épp ellenkezőleg. A csendes, fákkal övezett földeken a Séd patak közelsége miatt optimálisan alakíthattak ki gyáregységeket, mely egyrészt nem veszélyeztetett környező települést, másrészt a gyárban keletkező – megfelelően kezelt és tisztított – szennyvizet a Séden keresztül leereszthették a Duna felé. A lőpor- és robbanóanyag gyártás légszennyeződés nélkül, minimális szennyvíz kibocsátással működött. A későbbi működés során keletkező szennyezőanyagokkal, illetve a régió települési szerkezetének átalakulásával ekkor még nem számoltak a tervezők.

A területek megszerzése után, a hosszas tervezési, előkészítési fázist követően az építkezés 1922 decemberében indult meg. Az építkezés megkezdésekor először a vasútvonalak, közutak és csatornahálózatok, illetve a kapcsolódó egyéb infrastruktúra kiépítése indult meg. A tervek szerint a gyár építése 1924 tavaszára fejeződött volna be, azonban a pénzügyi nehézségek következtében a termelő gyáregységek kialakítása csak jóval később kezdődhetett meg. Az építkezések végül 1927 nyarán fejeződtek be, ezt követően indult meg a berendezések és alapanyagok átszállítása Mosonmagyaróvárról. 1927 december első napjaiban az üzem megkezdte a termelését, évi 600 tonna tüzereségi és évi 375 tonna gyalogsági lőpor kapacitással.

A gyártelep létszáma a kezdeti 500 főről fokozatosan emelkedett. A szakmunkások, mérnökök nagy része a mosonmagyaróvári gyárból áttelepült szakember volt, a létszám feltöltése a környező falvakból történt. A lakótelep részben már ekkor kiépült, azonban a gyártelep fokozatosan egyre több lakóházzal és intézménnyel bővült. Az évek-évtizedek során a lehatárolt kis gyári lakótelepből fokozatosan kialakult, 1958-tól már önálló településként létrejött és azóta várossá fejlődött Balatonfüzfő, a „gyár szülte város”.

Az üzembe helyezés után a gyárban megindult a termelés, ezzel egyidőben megindultak a fejlesztésre, a lehető leghatékonyabb működésre vonatkozó kutatások. A közgyűlés – tekintettel arra, hogy a lőporgyártás mellett vegyitermékek gyártását is tervezte – a vállalat nevét Magyar Lőporgyárüzemi Rt.-ről Nitrokémia Ipartelepek Rt.-re változtatta. A gyár megépülését követő években a tulajdonosi viszonyok némiképp átalakultak, a vállalat közvetett magánvállalati jellege megszűnt, 1931-től a Honvédelmi Minisztérium vezetése alá tartozó állami vállalattá vált. A következő évtől megkezdődött a termelési kapacitás fokozatos növelése, majd a gyár területén újabb üzemek települtek, amelyek lehetővé tették a termékkör bővítését is. A bővülésnek köszönhetően a hazai szükségleteken felüli termékek export cikként történő értékesítése kezdődött. A minőségi lőpor a sport- és vadászversenyeken is komoly nemzetközi hírnévre tett szert. A termelés folyamatos fejlesztése, a termékkör bővítése kiemelkedő innovációs kultúrát alakított ki. A termékek értékesítése mellett a gyártás során szerzett tapasztalatokat és kísérleti eredményeket is exportálhat-

ta a vállalat. Ezzel együtt a külföldi piacokról importált tudás és innováció is gyorsította a fejlesztések ütemét és növelte a szakmai kiválóságot. Az 1930-as évek végén a Nitrokémia több megrendelést kapott lőporgyár, valamint dinamitgyár építésére, gépsorok, berendezések gyártására a világ számos pontjáról (Törökország, Finnország, Brazília). Az évtized végére a termelés többszörösére nőtt, a dolgozói létszám több ezer főre duzzadt. A környező falvak lakossága megsokszorozódott. Elindult a szakember képzés a megfelelő utánpótlás biztosítása érdekében. A Nitrokémia a régió fejlődésének motorjává vált. A vállalat aranykorában a környező települések legjelentősebb munkaadója volt, mely emberek ezreinek megélhetését biztosította.

A fejlesztések a II. világháború éveiben sem torpantak meg. A hadiipari termelés fokozódott, a gyár kapacitás kihasználása maximális volt, az export tevékenység folytatódott. A háború közvetlen negatív hatása, a fejlődés megtorpanása 1944-ben következett be. A német megszállás és az angolszász támadások jelentős hatással voltak mind a gyári életre, mind a lakosság életére. A berendezések, termékek nagy részét elszállították az üzemekből. A romok eltakarítása, a megmaradt üzemek és berendezések helyreállítása 1945-ben kezdődött meg.

A II. világháborút követően, az újjáépítés évei alatt a termelés jelentősen átalakult, a gyáregységekben az országszerte megindult újjáépítési munkálatokhoz szükséges kellékanyagok, vegyszerek gyártása kezdődött. A hadiipari termelés helyett a „békecikkek” termelése fokozatosan átvette a hangsúlyt 1949-ig. A béketermékek gyártása 1949 és 1953 közötti időszakban ideiglenesen megszűnt, helyette újra haditermelési program megvalósítása indult meg. Ezt követően a hadiipari profil megtartása mellett fokozatosan erősödött a béke profil. Megkezdődött az átállás a polgári termékekre. Az élelmiszerhiány csökkenése érdekében a gépipar mellett a mezőgazdaságot támogató vegyipar erősítése vált szükségessé, melybe a Nitrokémia – adottságainak köszönhetően – be tudott kapcsolódni.

A növényvédőszer gyártása mellett megindult további új termékek, műanyagok, intermedierek gyártása, új üzemek építése. A bővülés évei alatt a hadiipar mellett a vegyipar területén is kiemelkedő vállalattá vált, mely innovatív szemléletével meghódította a külföldi piacokat is. 1963-ban két független vegyipari vállalat, a Colorchemia és a Medicolor beolvadásával egyidőben a vállalat megnevezése Nitrokémia Ipartelepek Füzfőgyártelepre változott, melyben főként szerveskémiiai termékek gyártása történt. Az 1960-as években a haditermelés leállításával mellett a műanyagok, intermedierek gyártása bővült, a termékek köre egyre szélesebbé vált. Újra fellendült az export, a termékek külföldi piacra történő értékesítése, illetve a külföldi kapcsolatok kiépítése.

A termelés területén meglévő innovatív szemlélet nem csupán a termékkör bővítésére fókuszált. Már az

ekkori vállalatvezetés is hangsúlyt fektetett a környezetvédelemre, a termelés során keletkező szennyezőanyagok minimalizálására, a technológiák folyamatos fejlesztésére. Az 1960-as 1970-es években biológiai tisztító, hulladékégető rendszerek, berendezések kiépítésével kísérletezett a vállalat.

Nitrokémia Zrt. környezetvédelmi, kármentesítési, bányabezárási feladatai

A rendszerváltás következményei - A hazai kármentesítési feladatok szükségessé válásának folyamata

Magyarországon az 1990-ben bekövetkezett rendszerváltás és az azzal együtt járó gazdasági szerkezetváltás jelentős mértékben átalakította az ország gazdaságát és azzal párhuzamosan a tulajdonviszonyokat. A korábban szinte kizárólag állami tulajdonú termelőüzemek, mezőgazdasági állami gazdaságok, bányák, erőművek, sőt magyar és szovjet laktanyák, honvédségi területek kerültek gazdasági társaságok, önkormányzatok, illetve magánszemélyek tulajdonába.

A változások a Nitrokémiát is érzékenyen érintették. Az 1990-es évek elejétől kezdődően a társaság eredménye fokozatosan romlott az elszennvedett piacvesztések, a magyar mezőgazdaság fizetőképtelensége, a növényvédőszer igényének jelentős csökkenése, a fejlesztések elmaradása következtében. A problémák kezelésének egyik mérföldköve 1993, amikor is a Nitrokémia Ipartelep átalakulásából létrejött a Nitrokémia Vegyipari Részvénytársaság. A Részvénytársaság működésének 4. évében a vállalat fejlődésének lehetőségét a vezetők a hadiipari leválasztásában látták, így 1997-ben létrejött a hadiipari tevékenységű profillal működő Nitrokémia Rt. és a vállalat vegyipari termékpaletájára alapozott Nitrokémia 2000 Rt.

Bár az előzetes tervek alapján a terhek nagy részét felvállaló Nitrokémia Rt.-t végelszámolással megszüntetni tervezték – az államra hagyva ezek rendezését – a létrehozott vállalatok közül végül csak a Nitrokémia Rt. működött tovább, mely képes volt a múlt értékeire alapozva a felismert felelősség jegyében megújulni. Innen datálódik a Nitrokémia jelenlegi formájának kialakulása, a környezetvédelmi profil kialakítása. A Nitrokémia Rt. feladatai jelentősen átalakultak, a vállalat 1998-tól fokozatosan megszüntette termelő és szolgáltató tevékenységét, ezzel egyidejűleg megkezdte egy környezetvédelmi rehabilitációs program végrehajtását.

Az alapvetően a környezetvédelmi törvény megjelenését (1995) megelőző időszakban keletkező tartós környezeti károk, mint kármentesítési feladatok döntő többsége esetében – Magyarország rendszerváltás előtti időszakának politikai, gazdasági jellemzőinek ismerete alapján – az okozók a Magyar Állam tulajdonában álló termelőüzemek, önkormányzatok, valamint a betelepült szovjet és annak ellenőrzése alatt álló magyar hadsereg volt.

A rendszerváltás előtt a termelés volumenének

mesterséges fenntartása mellett keletkező hulladékok és melléktermékek, az ellenőrizetlen anyagmérlegek, a szállítójegyek hiánya, a karbantartás nélküli ipari csatornahálózat és a műszaki védelem nélküli alapanyag valamint hulladéktároló műtárgyak működtetése, a vegyipari gyógyszeripari cégeknél zajló számtalan fejlesztési munka eredményezte analízálhatatlan kísérleti hulladék elhelyezése kiegészült a vezetők és munkatársak részéről tapasztalható közömbösséggel, amely a környezetvédelem jogi szabályozásáig eltelt évtizedek alatt számos és jelentős humánökológiai kockázatot eredményező feladatot generáltak.

A rendszerváltást követően legelőször a profitorientált termelési módszerek honosultak meg, amelyek az állam elsődleges irányítási rendszereként kialakuló, az EU-s jogharmonizáció részeként létrejött környezetvédelmi jogszabályi háttér (1995/LIII. Kt. és kapcsolódó jogszabályok) hatályba lépését megelőzően a kedvezőtlen folyamatokat egy rövid ideig konzerválták.

Ebben az időszakban (1990-1995) a technológiaváltás és a műszaki védelem kiépítése nem ment egyik napról a másikra, az új tulajdonosok részéről néhány területen felülszennyezésre került sor, így százalékos arány mutatható fel a Magyar Állam és az új tulajdonos, mint károkozók között. Ha az új tulajdonos már a Kvt. 1995. évi megjelenését követően folytatott károkozó tevékenységet, akkor kötelezettként egyértelműen az új tulajdonos nevesíthető. A kármentesítési munkák finanszírozása és a hatósági munka kapcsán már az első jogszabályok megalkotása során komoly vita alakult ki az okozó és a felelős-kötelezett definiálásával kapcsolatban.

A rendszerváltást követő időszakban a kármentesítés szakterülete – mint komplex környezetvédelmi feladat-végrehajtás – még az EU-s jogharmonizációt megelőzően nem rendelkezett kellő tapasztalattal. Az új tulajdonosok többségét váratlanul érte a feltárt környezeti terhek volumene, nem számítottak a tényfeltárások több tízmillió forintos, majd a beavatkozások akár több milliárd forintos nagyságrendet is meghaladó költségvonzatára. Számos területen a részletes tényfeltárás elvégzésre kerül, azonban az eredmények alapján kalkulált beavatkozási költségek előteremtése még a tőkeerős gazdasági szektor képviselőit is nehéz helyzetbe hozta.

A privatizáció és az adás-vételek során a várható környezeti terhek miatt az új tulajdonosok sok esetben kedvezőbb vételi alkupozícióból indulhattak, azonban a több százmilliós, nemritkán milliárdos beavatkozási költségek még a terület újraeladása esetében sem mélték volna ki a környezetvédelmi beruházás költségét, azaz gazdasági szempontból soha meg nem térülő beruházások lettek volna.

A problémák megoldásában érdekelt hatóságok elsősorban a szennyezett területek aktuális tulajdonosait kötelezték a kármentesítés végrehajtására, és ha már végképp nem tudtak a határozatoknak érvény szerezni, vagy a vállalat jogutód nélkül megszűnt, akkor

került sor az állami felelősségi körbe való besorolás indoklására és felterjesztésére, valamint a feladat Tárcá Alprogram keretében történő megvalósítására. Olyan kármentesítési feladatok esetében, amelyben a hatóság más felelőst (gazdasági társaság, magánszemély, tárca) nem tudott megnevezni (pl. 1995. év előtti szennyezés) akkor a környezetvédelemért felelős miniszter lépett elő kötelezettként. Az OKKP egyedi feladatainak meghatározása során alapvetően ez a vezérelv érvényesült.

A lezajlott folyamatok hatására a társaság tevékenységi köre, s ennek következtében neve is megváltozott. 2006-tól a társaság neve Nitrokémia Környezetvédelmi Tanácsadó és Szolgáltató Zártkörűen Működő Részvénytársaság lett, fő profilja a környezetvédelem. Az üzletág a környezetkárosító hatások csökkentését, illetve utólagos környezeti helyreállításokat tűzte ki céljául. 2013. évben a Nitrokémia Zrt. környezetvédelmi tevékenysége tovább bővült: a szintén állami tulajdonban lévő, Gyöngyösoroszi és Lahócai bányabezárásai kármentesítési feladatokat ellátó MECSEK-ÖKO Zrt.-től átvette a feladatkört és a létszámot, kiemelkedő szakemberekkel gazdagítva a munkaerő állományt.

Környezetvédelmi, kármentesítési projektek

A környezetvédelmi feladatok ellátása során felhalmozódott tudást és tapasztalatot kihasználva, a tulajdonos Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. több, állami felelősségvállalási körbe tartozó környezetvédelmi projekt elvégzésével bízta meg a Társaságot, majd 2013. évben a Kormány a Nitrokémia Zrt.-t jelölte ki az állam felelősségi körébe tartozó, Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. feladatkörébe utalt környezeti kármentesítési feladatok irányításával és lebonyolításával. Az állami felelősségi körbe tartozó kármentesítési feladatok lebonyolításáért felelős szervezet kijelöléséről szóló 86/2013. (XI. 7.) Korm. rendelet meghatározza az MNV Zrt. feladatkörébe, valamint ellátási kötelezettségébe tartozó kármentesítési alprogramok keretében a környezeti kármentesítési feladatokban a Nitrokémia Zrt. feladatait.

A kármentesítések célja a környezetre és élővilágra gyakorolt negatív hatások, a kialakult szennyezés megszüntetése, illetve további károk megelőzése. A kármentesítés során az adott területen korábban folytatott tevékenység során valamely környezeti elemet (földtani közeg, felszíni és felszín alatti vizet) érintő rendkívüli esemény negatív hatásainak (szennyeződés, károsodás) lehatárolása és beavatkozás során történő felszámolása történik.

A felszámolt állami vállalatok által okozott környezeti károk és szennyeződések megszüntetése – ahol ezt a kérdést a privatizációs szerződés nem rendezte – a Magyar Állam kötelezettsége.

A Nitrokémia Zrt. 2006 óta végez állami környezetvédelmi kármentesítési feladatokat.

Az ipari kármentesítési projektek megvalósítása

során, a szennyezőanyagok forrását az ipari létesítmények (épületek, raktárak), esetlegesen visszamaradt technológiai berendezések, illetve a tevékenység során elszennyezett földtani közeg jelenti.

A szennyezőgócok felszámolásával (épületek, berendezések bontása, a hulladéktestek kitermelése, majd elszállítása) az utánpótlás megszüntethető és a talajvíz kitermelésével és tisztítást követő visszajuttatásával a visszamaradt, jellemzően a talajhoz jól kötődő, de kis koncentrációjú szennyezőanyag – igaz hosszú idő alatt – de kitermelhető és a területre vonatkozóan megállapított kármentesítési célállapot elérhető.

A Nitrokémia Zrt. által menedzselt projektek száma az évek során folyamatosan bővült. Jelenleg több, mint 20 kármentesítési projektet irányít az országban:

- A volt Nitrokémia Ipartelepek területének kármentesítése Balatonfüzfő és Királyszentistván települések közigazgatási határain belül: a volt iparterület területén a felszámolt üzemek működése során keletkezett, hátramaradt szennyezések felszámolása. Egyrészt a szennyezett földtani közeg és felszín alatti víz szennyezés felszámolása a feladat a környezetvédelmi hatóság műszaki beavatkozásra kötelező határozatai alapján. Másrészt a már megtisztított területek környezetvédelmi monitoringja történik a környezetvédelmi hatóság kármentesítésre kötelező határozata alapján.
- Papkeszi, volt gyártelep területén kimutatott talajvízszennyezés kármentesítése.
- Szentgál, volt Tüzköves mészkőbánya területén kimutatott felszín alatti vízszennyezés eredményes kármentesítését követően környezetvédelmi monitoring.
- Séd-Nádor vízfolyás III. szakasz (összesen 50 684 m hosszban) földtani közeg szennyezés felszámolása.

A Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. közvetlen kármentesítési kötelezettségébe tartozó, állami felelősségvállalás keretében tartozó projektek a Nitrokémia Zrt. által koordinált környezeti károk felszámolása az alábbi helyszíneken és projektek keretében történik:

- Abasár, községi vízmű víztermelő kútjaiban kimutatott szennyezés kármentesítése.
- Berhida, volt Peremartoni Vegyipari Vállalat területén (II. projekt) felszín alatti víz szennyezés kármentesítése.
- Simontornya, volt börgyár területén talajvízszennyezés kármentesítése.
- Tiszavasvári, volt Alkaloida hulladéklerakó vonatkozásában a talajban és talajvízben okozott szennyezés eltávolítása érdekében kármentesítés.
- Tököl, volt szovjet katonai repülőtér „A” jelű területén feltárt felszín alatti vízszennyezés kármentesítése.
- Tököl, volt szovjet katonai repülőtér „B” jelű

területén feltárt felszín alatti vízszennyezés kármentesítése.

- Budapest XXI. kerület, 210001, 210005/1 és a 210007/4 hrsz. alatti hulladéklerakó (Csepel-Szigetcsúcs) vonatkozásában a 2023-as Atlétikai Világbajnokság megvalósításának támogatása érdekében a szennyezett földtani közeg és felszín alatti víz szennyezés felszámolása.
- Szigetszentmiklós, volt Csepel Autógyár feltárt felszín alatti vízszennyezés kármentesítése.
- Kunmadaras, volt szovjet repülőtér felszín alatti vízszennyezéssel érintett területeinek kármentesítése.
- Budapest VI. kerület, Nyugati Pályaudvar felszín alatti vízszennyezés kármentesítése a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ megvalósításának támogatása érdekében.
- Királyszentistván, volt KEMIPLAS Hungary Kft. területén kárelhárítási és állapotfelmérési feladatok.

Fentiekén kívül számos – a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. közvetlen, illetve közvetett kármentesítési kötelezettségébe tartozó – területen zajlanak az állami felelősségvállalás keretében tartozó környezeti károk felszámolása érdekében kármentesítési előkészületek (állapotfelmérés) a Nitrokémia Zrt. koordinálásával.

Bányabezárási, kármentesítési projektek

Az ipari kármentesítési feladatok mellett a Nitrokémia Zrt. 2013-tól végez bányabezárási, bányarekultivációs, kármentesítési tevékenységet a volt Gyöngyösorsoszi és Recski ércbányák területén. Az ércbányászat során több millió tonna veszélyes hulladék, meddő és az ércdúsítás mellékterméke került lerakásra a bányák környezetében, illetve az ércdúsításhoz használt vizet biztosító patakok, duzzasztók és passzív vízkezelő területek (wetland) szennyeződtek el toxikus fémekkel. A 80-as évek közepén mindkét bányát bezárták, de a föld alatti bányatérsegek végleges bezárására, és külszíni meddőhányók tájrendezésére és rekultivációjára 2003 novemberében kapott megbízást a Társaságba később integrált MECSEK-ÖKO Zrt. A rekultivációs tevékenység a tervezési fázis után, 2006-ban kezdődött meg. Társaságunk 2013 óta végzi a bányabezáráshoz kapcsolódó munkálatokat a területen.

Az ipari kármentesítési feladatoktól eltérően, a szennyezőforrás felszámolása jelentősen hosszabb időt vesz igénybe, mert a korábbi fejtési üregek teljes eltömedékelése mellett a bányákban összegyűlő és onnan kifolyó, erősen savas és jelentős mennyiségű szennyező anyagot tartalmazó víz – amelynek mennyisége meghaladja az évi 1 millió m³-t, – kezelése évtizedekig ellátandó, jelentős környezeti kockázattal járó folyamatos végzendő feladat.

A Nitrokémia Zrt. Magyarország egyetlen olyan bányavállalkozója, amely Gyöngyösorsosziban több-szintes, mélyművelésű bányát is üzemeltet, továbbá

tulajdonosa a Recsk II. védnevű bányateleknek, amely Európa egyik legjelentősebb rézérc lelőhelye.

A Mátrában jelenleg futó bányászati projektek:

- Gyöngyösorsoszi és Mátraszentimre, volt Ércbánya felszíni és felszín alatti rekultivációja a környezeti károk felszámolása érdekében (bányabezárás keretében tömedékelés, meddőhányók rekultivációja, bányászati létesítmények üzemeltetése), valamint vízfolyások, víztározók kármentesítése, bányavízkezelés;
- Recsk, Lahóca-hegy (Recsk I. bányatelek) felszíni és felszín alatti rekultivációja környezeti károk felszámolása érdekében (bányabezárás, meddőhányók rekultivációja, bányászati létesítmények üzemeltetése), valamint vízfolyások, víztározók kármentesítése, bányavízkezelés;
- Recsk (Recsk II. bányatelek) bánya szüneteltetése, környezetvédelmi monitoringja.

A Nitrokémia Zrt. stratégiája, célkitűzései

A Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. 2019-ben a közvetlen kezelésébe tartozó gazdasági társaságok esetében tevékenységük alapján vizsgálatot végzett, amelynek eredményeként a Nitrokémia Zrt. „stratégiai társaság” minősítést kapott. A Nitrokémia Zrt. stratégiájában megfogalmazott küldetése, hogy a hazai kármentesítési feladatokat a lehető legnagyobb hatékonysággal és szakértelemmel, kiemelkedő minőségben tudja elvégezni a természeti környezet megóvása, megtisztítása érdekében. Célunk, hogy Magyarország első számú, a legfejlettebb technológiákat alkalmazó környezetvédelmi kármentesítési programokat végző vállalatává formálódjunk. A magas szakmai színvonalon végzett tevékenység záloga a kiemelkedő szakértelem, amely hosszú évek óta a Nitrokémia Zrt. egyik alapvető értéke. A Nitrokémia Zrt. a kármentesítési projektek során törekszik a kiemelkedő szakértelem biztosítására mind a bevont munkavállalók, mind pedig az alkalmazott technológia tekintetében. Állami vállalatként a legfőbb értékünk a stabilitás, mely az elmúlt 100 évben megfelelő alapot jelentett munkavállalóinknak és partnereinknek. Társaságunk tevékenysége atipikus – nem profitorientált – legfőbb stratégiai célja a kormányrendeletnek és a tulajdonosi feladatmeghatározásoknak megfelelően. Célunk a meglévő erőforrások kamatoztatása, tudományos együttműködések és innovatív projektek kidolgozása. A szakmai tevékenységeken túl a társaság irányításához, alapvető működési folyamataihoz kapcsolódóan szintén a hatékonyság növelése, a folyamatok átláthatóságának biztosítása a fő cél, mely költséghatékony működést, valamint kiszámítható, stabil munkakörnyezetet eredményez. A célunk egy modern, a fejlett digitális technológiákat alkalmazó vállalattá válni, ahol a szakmai feladatokat kimagasló tudással, megfelelő technikai eszközökkel láthatják el kollégáink.

Az alaptevékenységünk túl az ipari, vagy rekulti-

vált területek hasznosítását is tervezzük. Balatonfüzfőn, a meglévő iparterületnek mára csekély része maradt a Nitrokémia tulajdonában, de a rehabilitált területek alkalmasak lehetnek – barnamezős beruházásként – egy minta projekt megvalósítására. A terület adottságaira alapozva egy jelentős, de a település életét nem zavaró logisztikai, könnyű gyártási központ hozható létre. A Fűzfői Ipari Park területén létrehozható logisztikai/gyártói csarnokok építésére vonatkozó megvalósíthatósági tanulmány készítését, valamint a meglévő, raktározási, irodai célra alkalmas ingatlanok célhoz kötött felújításának és bérbeadásának vizsgálatát tervezzük, melynek első lépéseként a logisztikai

központ látványtervét készítettük el 2021-ben. A Nitrokémia Zrt. a már rekultivált meddőhányókon megújuló energiatermelést kíván végezni. A végleges bányabezárást követően a bányászati létesítmények, építmények más célú hasznosítását is szeretnénk megvalósítani, ennek a lehetőségét jelenleg vizsgáljuk.

IRODALOM

Dr. Jenei Károly – A Nitrokémia Ipartelepek története (1921-1948)

Dr. Varjú Lajos: A gyár szülte város

Kovács Tibor: Majdnem 100 év... A Nitrokémia Rt. története 1921-2010

A Nitrokémia Zrt. és a Miskolci Egyetem együttműködési megállapodása

2021. november 8-án együttműködési megállapodást írt alá a Miskolci Egyetem és a Nitrokémia Zrt. Az eseményen részt vett Prof. Dr. Mucsi Gábor, a Műszaki Földtudományi Kar dékánja, Prof. Dr. Szűcs Péter, a Miskolci Egyetem általános és tudományos rektorhelyettese, valamint Tóth Csaba, a Nitrokémia Zrt. vezérigazgatója.

A megállapodás célja stratégiai együttműködés az egyetemi oktatás és továbbképzés, a tudományos kutatás és fejlesztés, innováció, valamint a szakmai érdekképviselet területein. A megállapodás révén az évszázados múlttal rendelkező Nitrokémia Zrt., valamint a több száz éves hagyományokkal bíró Műszaki Földtudományi Kar külön-külön megszerzett szakmai ismereteit immár közösen tudják hasznosítani a környezetvédelem, a fenntartható fejlődés, valamint a körforgásos gazdaság területein. A megállapodás keretében a Nitrokémia Zrt. gyakorlati lehetőséget és szakmai támogatást biztosít az egyetem hallgatói számára, illetve a tudományos kutatás és fejlesztés terén közös hazai és nemzetközi konzorciumi kutatási pályázatok előkészítése a cél olyan területeken, mint a bányászat, klímavédelem, vízgazdálkodás, körforgásos gazdaság, hulladék-gazdálkodás.

Balról jobbra Dr. Mucsi Gábor dékán, Tóth Csaba vezérigazgató, Dr. Szűcs Péter rektorhelyettes